

(רמ"ה, מובא בריטב"א. ומשמע בדבריו שלענין שהיה נקבים הוא מדרבנן, וכנראה מחלק בין שיקוף דאכילה לשאר ענינים. וכן נקטו הפוסקים שהמלמד תורה לרבים או דורש ובתוך כך נצרך לנקביו, יכול לשהות עצמו מפני כבוד הבריות מפני שהוא איסור דרבנן [מובא במשנ"ב צב סק"ז. ואעפ"י שגם איסור תורה בשוא"ת נדחה מפני כבוד הבריות, זה רק בבזיון מרובה כמוש"כ הפוסקים, אבל בכגון זה שמפסיק באמצע דרשתו אינו נדחה אלא איסור דרבנן (כן נראה). עוד בדין לימוד תורה כשנצרך לנקביו – ע' בשו"ת אור לציון ח"ב ז, טו בהערה]. וכשיטת הרמ"ה נראה גם ביראים עג, ובסמ"ק ל"ת קמח). וי"א שאינו אלא מדרבנן, וקרא – אסמכתא בעלמא הוא (כן הביא הריטב"א בשם 'כל המפרשים' וכ"כ המאירי וב'זוהר הרקיע' קצד).

וע"ע: בית יוסף וט"ז יו"ד קטז; תבואות שור ומשבצות זהב יו"ד יג.

ובהגדרת דבר המאוס והמשוקץ, כתב בספר פרי חדש (קטז,א): דברים המוזכרים בפירוש כמאוסים, וכן הם אצל כל העולם – אסורים גם למי שאינו מואס בהם, שבטלה דעתו. ואולם דברים שאין הכל מואסים בהם, מותרים למי שאינו מואס. מאידך, דבר שהוא מאוס רק לו – יש להזהר בדבר, הגם שכולי עלמא אינם מואסים, שאין אומרים 'בטלה דעתו' לקולא. (ע"ע פרטים נוספים ב'בירור הלכה' כאן).

'אפילו שנים והוא... אפילו אחד והוא' – הריטב"א פרש [דלא כהתוס'] ש'אפילו' אינו בא להשמיענו חידוש בהלכה, אלא החידוש על עצם מציאות נמלים גדולים כל כך ששלשה או אפילו שנים מהם מהווים גודל כזית.

*

'המשהה את נקביו עובר משום לא תשקצו' –

אמר הרב הקדוש רבינו יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ל, שיש כח להטומאה הבאה מהעצירות, כי פוגם מאד, וביותר נשמה דקה הוא פוגם ביותר. גם הבעש"ט עשה לו פעולות ואמר שהכל בא מן עצירות – על כן יראה שיהיה משולשל תמיד, ולא יאכל אלא אם כן היה לו נקיות מן האכילה הראשונה (צרור החיים ד. מובא בבעש"ט עה"ת ס"פ קדושים).

דף יז

'כיון דטריחא ליה מילתא לא מפריש' – הגר"א גרס 'כיון דסניא להו מילתא...'. – כלומר, יותר נוח בעיני עם הארץ למכור טבל מאשר להפריש מעשר עני ולגזול אחר כך ממון עניים (ע' מנחת שלמה נג, עמ' רסב).

ולגרסת 'טריחא' – יש לצדד להוכיח מכאן שצריך למדוד ולדעת כמה היא הכמות שמפריש ואין די באמירת 'עשירית מן הפירות בדרומו' וכדומה, שאם די בכך הלא אין כאן שום טריחה (ע' מנחת שלמה שם בעמ' רסג. וכן בספרו מעדני ארץ שביעית – קונט' לאפרושי מאיסורא, ו). אך יש מקום לפרש שעם הארץ לפי דעתו סבור שאין מועילה קריאת שם גרידא אלא צריך הפרשה ממש, ולכך טריחא ליה (כן הביא שם משו"ת מהרי"ט ח"א כה. וכן נקט לעיקר הגר"מ חרל"פ זצ"ל, בסוף הערותיו ל'מעדני ארץ' שנדפסו בריש הספר, ע"ש. וגם מסקנת הגר"ש זצ"ל (ע"ש ובח"ג קלט) להתיר כל שקובע כעת מקום מסוים למעשר. ורק כאשר אין קביעת מקום, כגון שקורא שם על מה שיפריש בעתיד, אין מועיל כאשר אינו יודע באיזו כמות מדובר. ע"ע בענין זה ביוסף דעת קדושין כו:).

רבי שמעון אומר: כל שהוא למכות, לא אמרו כזית אלא לענין קרבן – רש"י כתב שהלכה למשה מסיני היא. [נכבר חקרו האחרונים האם ההלכה באה להחמיר, לחייבו מלקות בכלשהו הגם שאין כאן 'אכילה', או להפך, מדין תורה שם 'אכילה' בכלשהו לדעת ר' שמעון, וההלכה מגבילה לענין חיוב קרבן שאינו חייב בפחות מכזית. ויתכן נפ"מ בשאלה זו כיצד הדין לענין אכילה במצוות לר' שמעון. ואולם בשו"ת מהרי"ל (החדשות, נב) מבואר שלענין מצוות אין חשיבות 'בריה' מועילה להחשב 'אכילה' אף לרבי שמעון. וצ"ב].

ויש שנתן טעם לחילוק שבין מכות לקרבן: האוכל במזיד, עונשו על המרד בצוואת התורה, וגם כשאוכל כלשהו מרדו מרובה וראוי לעונש, אבל שוגג שכפרתו על המכשול שאכל חלב, צריך שיעור חשוב. (כן פרש בחזון איש (חו"מ כג) את דברי רבנו מאיר המובאים בריטב"א כאן. ואולם נראה מדברי האחרונים שהבינו את מה שכתב הריטב"א 'שלא' שמעון חייב בכל שהו מלקות משום 'אחשיביה' – כפשוטם של דברים. ובוהו פרשו שבתערובת עם התר אין שייך 'אחשיביה' ואפשר שר' שמעון מודה שפטור. וע' במובא בקהלות יעקב (שבועות טז) בשם החת"ס ובית הלוי. וע"ע בספר בית ישי (כג) טעם אחר. והאריך עוד בכל הענין.

וחכם אחד העיר שתואם הדבר עם שיטתו הכללית של ר' שמעון דאזיל בתר כוונה (ע' במובא בסוטה ח), ולכך משום 'אחשיביה' מחייב בכל שהו).

ויש מי שפרש טעם החילוק בין מלקות לקרבן, משום שהקרבן בא במקום שיש כרת במזיד, ואין כרת בפחות מכזית כמו שכתבו התוס' בשבועות כא: (עפ"י שפ"א פסחים לב:).

'... אבל חכמים אומרים: בכורים הנחה מעכבת בהן, קריאה אין מעכבת בהן – היה נראה לדייק מן הלשון שההנחה קודמת לקריאה. וכן כתב הריטב"א (להלן יט): במפורש, שמניח קודם שקורא. ואולם מהמשנה בבכורים (ג,ו) נראה מבואר להפך, וכן פסק הרמב"ם.

(וכבר עמדו האחרונים כיצד יפרש הריטב"א את המשנה. ע' בערוך לנר להלן יח. ובחדושים ובאורים שם ע"ב. ולדברי הגר"א אליבא דתנא דספרי, קיימות שתי הנחות. ע"ע שנות אליהו ותירו"ט בכורים שם. וע"ע תוס' סוכה מז).

ונדבתיך – זו תודה ושלמים... ונדריך – זו עולה – תודה ושלמים סתמן נדבה שאין בה אחריות, ועולה – סתמה באחריות, כמו שאמרו בזבחים (ד): על הכתוב לכפר עליו [הכתוב גבי עולה] – כמאן דטעון ליה אכתפיה' (ריטב"א).

(ע"ב) 'אמר רבא: דילידא אימיה כר' שמעון – תיליד, ואי לא – לא תיליד' – כתב הריטב"א: 'ולא גרסינן 'ואי לא לא תלד' – כי הרבה יש למטה מר' שמעון שטוב להם להוליד' (וכן הגרסא

בילקוט שמעוני – ראה, תתפג. הערת המהדיר לריטב"א).

יש לומר שמשמיענו בזאת כמה שאמרו (בברכות ג). הרחב פיך ואמלאהו – ההוא בדברי תורה כתיב' [= לשאול כל תאותך. רש"י], שאף על פי ששאר מילי דעלמא ראוי לבקש עליהם בצניעות כעני בפתח, בתורה ראוי לבקש כל תשוקתו, וכשראה והשיג רבא גדולתו של ר' שמעון בתורה, אמר לבקש כיוצא בה (עפ"י ברכת אברהם).

א. בענין חשיבות תפילת ההורים על הצלחת בניהם בתורה, במדות ובמעשים טובים – ע' תנא דבי אליהו יח; ילק"ש תהלים תשכט; רבנו בחיי יתרו; ספר חרדים סז; של"ה שער האותיות 'דרך ארץ'; עטרת זקנים או"ח מז, א ומשנה ברורה שם סק"א וסק"י וסי' קכב סק"ח.

ב. ע' בתשובת רשב"ץ (ח"ג לו ד"ה עוד כתבת אע"פ) שהשתמש בביטוי זה כלפי הרמב"ם.

'אדרבה, מעשר חמור שכן טעונו כסף צורה' – שלא כתורה ושלמים שאם נפל בהם מום, פודם בשאר דברים ואין צריך 'כסף צורה' דוקא (מפרשים. וע' חדושים ובאורים).

'וכלו חמירי מעולה, דאית בהו שתי אכילות' – אף על פי שהיא עצמה קולא, שהרי אמרנו שעולה חמורה לפי שכולה כליל – אכן פירכא זו אינה בתורת חומרא אלא מתורת טעם נגעו בה, היות ויש בכלל אכילת אדם, ראוי לתת בהן הגבלות מסוימות, כגון חוץ לחומה ולקלעים או קודם זריקה, אבל עולה שאינה ראויה כלל לאכילה, אפשר שאין בה אותם איסורים והגבלות (עפ"י ריטב"א).

'וכי מזהירין מן הדין... איסורא בעלמא' – מבואר כאן שהכלל 'אין מזהירין מן הדין' לא נאמר אלא לענין שאין מזהירין אזהרה שיש בה עונש, אבל אזהרת לאו בעלמא – מזהירין (ע"ע: שו"ת אגרות משה – קדשים טו, א; יו"ד ח"א רד).

ועוד מבואר שאפילו ידענו שאסור הדבר באזהרת 'עשה', אין מזהירין מן הדין באזהרת 'לאו' לענין מלקות, אלא צריך שיכתב 'לאו' במפורש. שהרי כאן הלא קיים 'עשה' בכל אלו, כמו שפרש רש"י. [וכבר הקשה מכאן הרא"ם (מובא בשער המלך מאכלות אסורות ב, ב. וע"ע דברי אמת לאוין, עמ' פג) על דברי משנה למלך (שם) שדבר הנאסר בלאו-הבא-מכלל-עשה, ניתן להזהירו מן הדין. ובספר אילת השחר תרץ שלא אמר המש"מ רק במקום שה'עשה' מהוה גילוי שבאמת אין זה 'קל וחומר' רגיל רק גילוי מלתא בעלמא. ע"ש].

ואמנם צריך באור מה נפ"מ בין אם מזהר משום 'עשה' או מאזהרת לאו מן הדין, כאשר אינו לוקה. ושואל אין כאן אלא תוספת חומרא. ויתכן שיש בדבר נפקותא לכמה הלכות. ע"ע כיו"ב במובא ביוסף דנת בב"מ צד.

'איסורא בעלמא' – ולשון 'ילקה' שנקט – הכוונה שלוקה בעונש שעבר על אזהרת לאו, אך לא מלקות בידי אדם (ריטב"א).

דף יח

'אלא קרא יתירא הוא... ליחודי להו לאוי לכל חד וחד' – ע' רש"י ותוספות באריכות. (וראה סיכומי השיטות בקיצור, בשאלות ותשובות לסיכום).

וברמב"ן ובריטב"א (וע' גם בפני יהושע) מבואר שעיקר הדרש מבוסס על הק"ש של המנויים בכתוב להדדי, ויתור הכתוב מלמד דין מיוחד בכל אחד, וממנו למד ר' שמעון על השאר.

[ובעצם פשוט הדבר שכל הדינים הללו שדרש רבי שמעון הם דרגות שונות של 'בשעריך' – כלומר, יציאה חוץ לגבולות הראויים לקדש, כל אחד לפי מה שהוא – אם מבחינת המקום (חוץ לחומה / לקלעים. וכן עולה בפנים הרי היא נחשבת 'חוץ' לגבי המזבח); אם מבחינת הזמן (כלומר לפני דבר המתיר, כגון בכורים קודם קריאה, ובשר קודם זריקת הדם – שעדיין לא נכנס לזמנו הראוי); אם בנפש (זר בקדשים, וכן כהן בעולה, הוא חיצוני ומרוחק כמו שערי ישראל לגבי ירושלים). נמצא שאין כאן גדר של 'אם אינו ענין' הרגיל, אלא בא הכתוב מעיקרו ללמד שיש לאסור בכל אחד ואחד את ה'חיצוניות' המיוחדת לו.

ישם לב שיש בדרש זה סדר ומבנה משוכלל – הולך בדירוג משני הקצוות אל האמצע (א-ה-ב-ג-ד). ודוק! מחכם אחד].

זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה, לרבי שמעון – לוקה חמש' – מבואר שיטתו לאו